

Pārbaudes darbs ar atrisinājumiem

Tirgus un cena

1. uzdevums. Apvelc pareizās atbildes burtu (katram jautājumam ir tikai viena pareiza atbilde)! (6 punkti)

<p>1. Pārdevējam visstiprākās pozīcijas ir:</p> <p>a) pilnīgas konkurences tirgū b) oligopolā c) monopolā d) visos tirgos</p> <p>2. Visām precēm pazemināja cenu par 20%. Kurai precei būs vislielākais pieprasītā daudzuma pieaugums?</p> <p>a) maizei b) pienam c) ceļojumiem uz ārvalstīm d) brillēm</p> <p>3. Kas no nosauktā ir pakalpojums ekonomiskā izpratnē?</p> <p>a) šķēres b) māmiņas padoms, kā tērēt naudu c) matu griešana frizētavā d) televizors</p>	<p>4. Kā tirgus sistēma reaģē uz to, ka pieprasījums pēc preces ir samazinājies?</p> <p>a) preces cena sāk kristies b) preces cena sāk augt c) nenotiek nekas d) ražotāji sāk precī ražot mazāk</p> <p>5. Oligopola tirgus piemērs Latvijā ir:</p> <p>a) naftas tirgus b) mobilo sakaru tirgus c) pasažieru dzelzceļa pārvadājumu tirgus d) grāmatu tirgus</p> <p>6. Kura ekonomiskā sistēma ir izveidojusies Latvijā?</p> <p>a) tradicionālā ekonomika b) brīvā tirgus ekonomika c) komandekonomika d) jauktā ekonomika</p>
--	---

2. uzdevums. Ieraksti pirms skaidrojuma terminu! (4 punkti)

Pieprasījums – maksātspējīgu pircēju konkrēts nodoms pirkt precī noteiktā vietā un laikā.

Piedāvājuma likums – par augstāku cenu tiks piedāvāts lielāks preces daudzums, ja citi apstākļi ir nemainīgi.

Tirgus līdzsvara cena – cena, par kuru pieprasītais preces daudzums ir vienāds ar piedāvāto preces daudzumu.

Pilnīga konkurence – tirgus stāvoklis, kad ir daudz pircēju un pārdevēju, no kuriem neviens nevar ietekmēt tirgus cenu, pārdod vienveidīgas, nediferencētas preces.

3. uzdevums. Izlasi informāciju par ekonomisko sistēmu un atbildi uz jautājumiem! (9 punkti)

Partijas rajona komitejas birojs izskatīja lopu mītņu celtniecības gaitu un atzīmēja, ka uzdevumu cūku mītnes celtniecībā Zaļenieku sovhoztehnikumā labi un ātri paveica LRTN rajona apvienība. [...] Operatīvi celtniecības lietas kārtā rajona štābs un Izpildkomitejas Lauksaimniecības pārvalde. Tomēr lopu mītņu celtniecībā joprojām daudz nepaveikta darba. Līdz 10. septembrim vajadzēja nodot lietošanā 7 kūtis, bet nodotas tikai divas.

Avots: laikraksts "Darba Uzvara", 26.09.1979.

Vairāk nekā 1000 cilvēku strādā mūsu pilsētas sadzīves dienestā. Šīs piecgades trīsarpus gadus iedzīvotājiem sniegti pakalpojumi gandrīz par 11,5 miljoniem rubļu.

Nozares plāns šajā laika posmā pārsniegts gandrīz par 70 000 rubļu. [...] Mūsu sadzīves pakalpojumu kombinātā gandrīz 230 cilvēku piedalās kustībā "Strādāt bez atpalcējiem". Ap 20 cilvēku strādā ar saviem zīmogiem.

Avots: laikraksts "Darba Uzvara", 19.09.1979.

Gandrīz visi cilvēki stāvēja rindās, kā "dzīvajās" rindās, tā arī uz papīra reģistrētajās. Rindās stāvēja uz dzīvokļiem, apbūves gabaliem, mazdārziņiem, bērnu dārziem, pēc šņabja, pēc desām, pēc cukura, maizes un pēc automašīnām. 20. gs. 60. gados Padomju Savienības vislabāk apgādātajā vietā – metropolē Maskavā – pēkšņi tika organizēta rinda uz jauniem Zaporožeciem "pribaltijciem" no Igaunijas, Latvijas un Lietuvas. Paši maskavieši Zaporožecus labprāt vairs nepirka, jo bija atzinuši par draņķīgiem automobiļiem, bet PSRS plānveida ekonomika ar Zaporožeciem Maskavā piedzina pilnus autoplačus.

Avots: Buiķe, Iveta. <https://ivetabuike.wordpress.com/2017/10/11/atminas-par-dzivi-padomju-laika-miervalza-laca-stats-par-zaparistu-un-citiem-tehniskiem-piedzivojumiem/>.

3.1. Par kuru ekonomisko sistēmu ir runa teksta fragmentos? Par **komandekonomiku**.

3.2. Kas šajā ekonomiskajā sistēmā pieņēma lēmumus? **Valdība (valsts plāns)**.

Pamato to ar diviem faktiem no teksta fragmentiem!

– **Partijas rajona komitejas birojs izskatīja lopu mītņu celtniecības gaitu.**

– **PSRS plānveida ekonomika vai citi.**

3.3. Kādas ir šīs sistēmas priekšrocības? **Var koncentrēt resursus mērķa sasniegšanai.**

Pamato ar faktu no teksta fragmentiem! **Operatīvi celtniecības lietas kārtot rajona štābs un Izpildkomitejas Lauksaimniecības pārvalde.**

3.4. Kādi ir šīs sistēmas trūkumi? **Nespēj precīzi ieplānot visas vajadzības un sadali (vienu labumu pārpalikums, citu trūkums; stimulu trūkums, neelastība).**

Pamato ar diviem faktiem no teksta fragmentiem!

– **Ap 20 cilvēku strādā ar saviem zīmogiem. Kāda pārējo darba kvalitāte? (Vai Žiguļu kvalitāte.)**

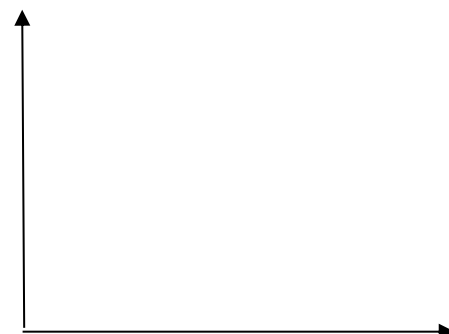
– **Visi cilvēki stāvēja rindās.**

4. uzdevums. Novērtē pieprasījuma elastību minētajām precēm! Ieraksti tabulā! (3 punkti) **Ir arī citi varianti.**

Prece	Elastīgs – E Neelastīgs – N	Kāpēc? (atbildi pamato)
Kartupeļi	N/E	Nav aizstājēja/var aizstāt ar makaroniem.
Friziera pakalpojumi	N	Nav aizstājēju.
<i>Coca-Cola</i>	E	Var aizstāt ar citu dzērienu.

5. uzdevums. Uzņēmums ražo valstij nepieciešamu precī. Informācija par konkrētās preces pieprasījumu un piedāvājumu sniegta tabulā. Uzzīmē pieprasījuma un piedāvājuma grafisko attēlu! Veic nepieciešamos pierakstus! (11 punktu)

Cena (eiro)	Pieprasītais daudzums (gab.)	Piedāvātais daudzums (gab.)
50	200	0
75	180	50
100	130	130
125	80	170
150	60	230

Nosaki:

- līdzsvara cenu **100 eiro**
- līdzsvara daudzumu **130 gab.**
- pārdevēja ieņēmumus, ja ir līdzsvara cena, **$100 \times 130 = 13\,000$ eiro**

Kādas sekas jutīs pircēji un pārdevēji, ja **noteiks cenu 75 eiro?**

- Pircēji gribēs nopirkt **180** gabalu, pārdevēji gribēs pārdot **50** gabalu.
- Tirgū būs **deficīts** (deficīts, pārpalikums). Cik gabalu? **130**

6. uzdevums. Izlasi informāciju un izpildi uzdevumu! (2 punkti)

Šogad nav bijusi tā labākā ziemas ķiploku audzēšanas sezona... Pagājušajā gadā sausuma ietekme bija manāma vēl rudenī, tāpēc daudzviet mitrums nebija pietiekami optimāls, lai ķiploki pilnvērtīgi sagatavotos ziemošanas periodam. Šajā veģetācijas periodā ķiplokus ietekmēja šādi klimatiskie faktori – pavasaris bija pārāk sauss, īpaši kritisks bija maijs, kad ķiplokiem ir galvenais veģetatīvās augšanas posms un būtībā tiek ielikts pamats ražas potenciālam. Stādījumu lapotni bojāja arī krusa, un vēsais jūlijs radīja papildu riskus kā slimību attīstībai, tā ražas novākšanai.

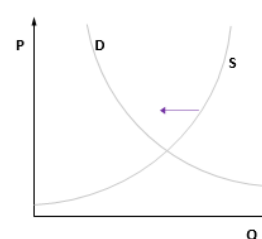
Avots: <http://www.zz.lv/dzivesstils/kiploku-raza-sogad-nav-pietiekami-augsta-244406>.

Kas mainījies ķiploku tirgū aprakstīto apstākļu dēļ?

piedāvājums

Attēlo pārmaiņas grafiski! Uzraksti apzīmējumus pie asīm un līknēm!

Grafiskais attēls

Vērtēšana

Balles	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Punkti	1–5	5,5–9	9,5–13,5	14–17	17,5–20,5	20–24	24,5–27,5	28–31	31,5–33	33,5–35

Vērtēšanas kritēriji

Pārbaudes darba "Tirgus un cena" vērtēšanas kritēriji

Uzdevums	Kritēriji	Punkti
1.	Par katru pareizu atbildi testā 1 punkts.	6
2.	Par katru pareizi ierakstītu terminu 1 punkts.	4
3.	Par katru pareizu atbildi 1 punkts.	9
4.	Par katru pareizu rindu 1 punkts. Ierakstītā elastība atbilst skaidrojumam.	3
5.	Pareizs grafiskais attēls – 4 punkti (1 punkts – pareizs mērogs, 1 punkts – pie asīm pierakstīti apzīmējumi un mērvienība, 1 punkts – pareizas līknes, 1 punkts – pie līknēm pierakstīts līkņu nosaukums). Par katru pareizu atbildi – 1 punkts.	11
6.	Pareizi uzrakstīts, kas mainās, – 1 punkts. Pareizs grafiskais attēls – 1 punkts.	2
Kopā		35

Skolotājs var pievienot arī papildu uzdevumus.

7. uzdevums. Izlasi materiālu un atbilde uz jautājumiem! (10 punktu)

SIA "Lāči" vēlas palielināt savus kopējos ieņēmumus. Viena stratēģija ir piedāvāt 10% atlaidi katrai tortei, ko tā pārdod. Izpētot tirgu, uzņēmums noskaidroja, ka klientus var iedalīt divās atšķirīgās grupās pēc to iespējamās reakcijas uz atlaidi.

Pirms 10% atlaides	Lielveikali pārdod 450 toršu nedēļā	Firmas veikali pārdod 300 toršu nedēļā
Pēc 10% atlaides ieviešanas	Lielveikali pārdod 520 toršu nedēļā	Firmas veikali pārdod 450 toršu nedēļā

Atcerieties pieprasījuma cenas elastības formulu!

Pieprasījuma elastību var aprēķināt šādi:

$$e_D = \frac{\% \Delta Q}{\% \Delta P} = \frac{\frac{Q_1 - Q_0}{Q_0} \cdot 100}{\frac{P_1 - P_0}{P_0} \cdot 100}$$

kur %ΔQ – pieprasītā daudzuma pārmaiņas precei;

%ΔP – cenas pārmaiņas precei;

Q₀ un Q₁ – sākotnējais un jaunais daudzums;

P₀ un P₁ – sākotnējā un jaunā cena;

e_D – pieprasījuma cenas elastības koeficients.

1. Izmantojot elastības formulu, aprēķiniet pieprasījuma elastību lielveikalu un firmas veikalu pircēju grupām, ja cenu pārmaiņas ir 10%!

a) Lielveikaliem

$$\% \Delta Q = \frac{480 - 450}{450} \times 100 = 6,67\%$$

b) Firmas veikaliem

$$\% \Delta Q = \frac{450 - 300}{300} \times 100 = 50,0\%$$

Tā kā cenu pārmaiņas ir 10%, tas ir % ΔP, tagad aprēķinām elastības koeficientus Lielveikaliem

$$e_D = \frac{6,67\%}{10\%} = 0,667 \text{ neelastīgs pieprasījums}$$

Firmas veikaliem

$$e_D = \frac{50,0\%}{10\%} = 5,0 \text{ elastīgs pieprasījums}$$

2. Paskaidrojiet, kā atlaide ietekmēs katras grupas kopējos ieņēmumus!

a) Lielveikaliem ir neelastīgs pieprasījums (0,667 mazāks par 1), un tas nozīmē, ka atlaides dēļ samazināsies kopējie ieņēmumi.

b) Firmas veikaliem ir elastīgs pieprasījums (5,0 lielāks par 1), un tas nozīmē, ka atlaides rezultātā palielināsies kopējie ieņēmumi.

3. SIA "Lāči" zina, pie kuras grupas pieder katra veikala klienti un kāds lēmums SIA "Lāči" jāpieņem, ja uzņēmums vēlas palielināt ieņēmumus.

a) Piedāvāt 10% atlaidi lielveikaliem?

nevajadzētu piedāvāt 10% atlaidi lielveikaliem

b) Piedāvāt 10% atlaidi firmas veikalu klientiem?

vajadzētu piedāvāt 10% atlaidi firmas veikaliem

c) Nevienai no grupām nepiedāvāt atlaidi?

atbildes ir negatīvas

d) Piedāvāt 10% atlaidi abām grupām?

atbildes ir negatīvas

Tātad 10% atlaide jāpiešķir tikai firmas veikaliem.

8. uzdevums. (10 punktu)

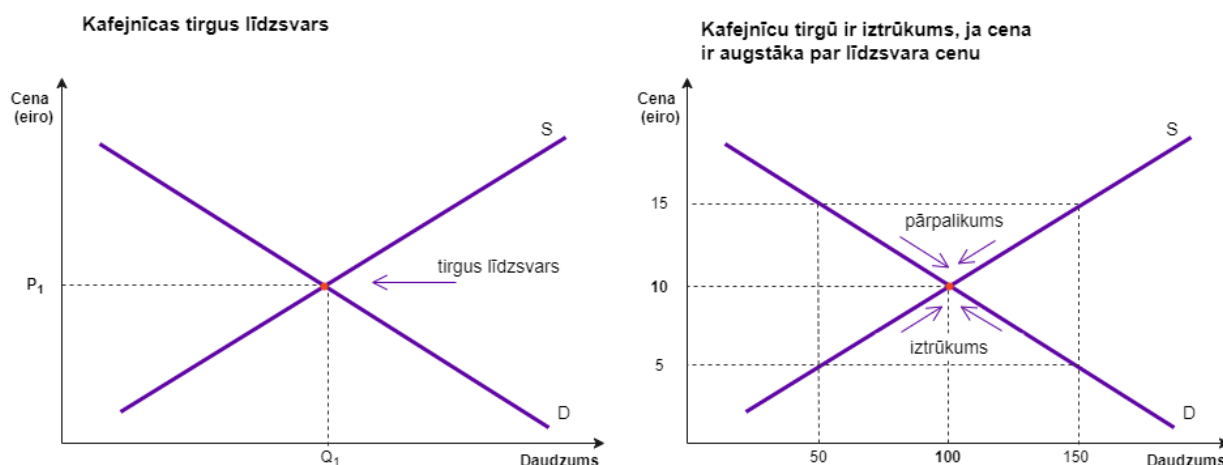
Uzraksti aptuveni 10 teikumu garu īso eseju par diviem tirgus grafiskajiem attēliem!

Kā mainās kafējnīcas tirgus pieprasītais un piedāvātais daudzums, ja:

a) valdība pazemina akcīzes nodokli kafijai;

b) paaugstinās minimālās darba algas likme?

a) Kafējnīcu pakalpojumu tirgū ir sasniegts līdzsvars, ir sasniegta līdzsvara cena. Tomēr valdība pazemināja akcīzes nodokli kafijai, tāpēc ražošanas mēnesī produkta cena nokritās zem līdzsvara cenas, pieprasījums pēc kafējnīcas pakalpojumiem pārsniedza piedāvājumu, radot iztrūkumu. Iztrūkums rodas, ja piedāvātais daudzums ir mazāks par pieprasīto. Šajā brīdī pārdevēji nodrošina mazāk produktu, nekā patērētāji vēlas iegādāties.

Kad tiek paaugstināta minimālā darba alga, notiek ražošanas izmaksu paaugstināšanās, un tāpēc paaugstinās kafējnīcas pakalpojumu cenas. Cenu paaugstināšanās samazina pieprasīto pakalpojumu daudzumu, un tirgū rodas pārpalikums, jo ražotāji vēlas piedāvāt lielāku pakalpojumu daudzumu, nekā pircēji vēlas iegādāties.

Tātad preču cenu pārmaiņas ietekmē pieprasīto preču vai pakalpojumu daudzumu.